

jrg. 1 nr. 1
september 1993

G A M M A

α Teilhard de Chardinvereniging i.o. Ω

GAMMA

tijdschrift voor mentaliteitsverbetering door bewustwording, gebaseerd op de ideeën van Pierre Teilhard de Chardin (1891-1955);
verschijnt: driemaandelijks, rond eind september, december, maart en juni

medewerkers

Karin van Aalst, mevr.
Ton Borsboom, drs
Chris Dompelaar, dhr.
Hans C. Mol, dhr.
Herman N. Teuben, mr.dr.

eindredacteur

Henk J. Hogeboom van Buggenum

redactieadres

Op de Wieken 5,
1852 BS Heiloo
tel. 072-33 26 90

abonnementen en lidmaatschap

fl. 20,-- per jaar
(van 1-9 tot 31-8 1994)
op giro: 39 13 708 t.n.v.
H.J.Hogeboom van Buggenum,
Op de Wieken 5, Heiloo.

kopie voor GAMMA reacties op artikelen en dgl.

aan het redactieadres
vóór 1 dec., 1 febr. of 1 mei.
Anonieme stukken worden niet geplaatst

advertenties:

voorwaarden opvraagbaar
bij de redactie: tel.072-332690

omslag:

uit: E.O.Dodson
"The Phenomenon of man revisited".

ISSN: 1570-0089

Inhoud

	Van de redactie	p. 03-04
	Teilhard en de Kerk	p. 05-06
	Jongeren bijeen voor de toekomst	p. 07-09
	Teilhard en ... de ombuiging van de mentaliteit	p. 10-11
Chris Dompelaar	Eromheen draaien ...en: Ik wil u lief (gedichten)	p. 12
P.C.Dijkgraaf	Navo is een tijger met gemene tanden	p. 13-14
Frits Bolkestein	Tien jaar gemis aan innerlijke overtuiging	p. 15
Karin van Aalst	Van tolerantie ... naar acceptatie... naar bevestiging	p. 16
Ton Borsboom	doctoraalscriptie: Teilhard de Chardin en New Age - Een samenvatting	p. 16-18
	Voor u gelezen:	
redactie	mr.dr. Herman Teuben: "De nieuwe openbaring van de kosmische evolutie"	p. 19
redactie	Leo Zonneveld: "The desire to be human/ A global reconnaissance of human perspectives in an age of transformation, written in honour of Pierre Teilhard de Chardin"	p. 20
Robert Muller	Transformatie 2000- Mijn credo, goede voornemens en visie	p. 20-23
Hans Mol	Een nieuwe morgen	p. 24-25
redactie	Secundaire literatuur over Teilhard de Chardin	p. 26-27
Chris Dompelaar	Samen verder (gedicht)	p. 27-28

ISSN: 1570-0089

Van de redactie:

Teilhard de Chardin genoot ook in ons land in de jaren zestig een vrij grote bekendheid. In die tijd verscheen de vertaling van een groot deel van zijn werk uit het Frans in het Nederlands bij "Uitgeverij het Spectrum". Het werd de "Bibliotheek Teilhard de Chardin" in 23 handzame deeltjes. De uitgave stond onder redactie van prof. dr. G.H.R. von Koenigswald en dr. N.M. Wildiers. Deze laatste schreef ook het voorwoord bij de Aula-pocket nr. 35 van TdC's hoofdwerk "Het Verschijnsel Mens", dat in deze reeks van 1958 tot 1967 twaalf drukken beleefde.

Sindsdien is het stil geworden rond deze optimistische denker. In Nederland is zijn werk alleen nog antiquarisch te koop. Terwijl er in vele Europese landen nog verenigingen in zijn naam zijn, die een- of tweemaal per jaar symposia organiseren, is de Stichting Teilhard de Chardin onder voorzitterschap van Allerd Stikker een zachte dood gestorven.

De voormalige secretaris ervan echter, dhr. Leo Zonneveld, is internationaal zeer actief. Dit moge blijken uit het bij uitgeverij Mirananda in Wassenaar verschenen werk *The desire to be human* (1983). In het voorwoord wijst de schrijver op "the need for a planetary view wich makes a challenging, rewarding and transforming future possible for all". Achter in het boek staat een indrukwekkende lijst van namen en organisaties, die op grond van Teilhards ideeën hieraan werken.

De toenmalige assistent secretaris-generaal van de Verenigde Naties, dr. Robert Muller, is de co-editor van *The desire to be human*. Hij is de mede-oprichter van de Universiteit voor de Vrede in Costa Rica en schrijver van verscheidene boeken en artikelen over Teilhard de Chardin. Van hem is in GAMMA een credo en toekomstverwachting opgenomen. In april 1993 werd hij onderscheiden met de Albert Schweitzer-Prijs voor de Menselijkheid. Op 22 augustus jl. sprak hij op het symposium "The Practice of Peace", dat het Europees Instituut voor Psycho-Sociale Educatie" in Amersfoort had georganiseerd. Daags daarvoor had hij een boeiend betoog in het Haagse gemeentehuis gehouden bij de VN voor Jongeren, waar vijfenvijftig jongeren uit vele landen aanwezig waren. Hij overhandigde minister Kooymans en prof. Tinbergen een concept van zijn plannen, die hij met steun van de VN voor het jaar 2000 minstens ten dele denkt te verwezenlijken. In de pers is er nauwelijks melding van deze activiteiten gemaakt. Omdat onze vereniging met dr. Muller het praktisch christendom, dat als consequentie van Teilhards ideeën ons aller inspanning vereist, als dé weg naar vrede, ziet, wil zij in GAMMA de werkzaamheden van dr. Muller en de VN nauwlettend volgen.

De bespreking van zijn optreden in Den Haag door de NRC en onze kritiek op dit artikel zijn daarom in dit blad opgenomen.

De TdC-vereniging ziet het als haar taak een grotere bekendheid te geven aan de ideeën van Teilhard en de gelegenheid te bieden zich te bezinnen op wereldwijde vraagstukken als bevolkingstoename, geboorteregeling, voedsel- en welvaartsverdeling, oorlog en geweld, criminaliteit, nationalisme, rassendiscriminatie, vervlakking, verveling en dergelijke. Omdat zij dit ziet als een uiting van praktisch christendom zou zij hierbij ook graag de kerken betrekken. Hoewel er zich echter ook onder de wetenschappers, die zich vandaag de dag nog voor de ideeën van Teilhard inzetten, rooms-katholieke en protestantse geestelijken bevinden, is de rol van de kerk als geheel niet bepaald positief en actief te noemen. Hieraan is in GAMMA onder de titel "Teilhard en de Kerk" een kort artikel gewijd.

Verder zal het blad in de toekomst zeker aandacht besteden aan de toenadering van de Oosterse en Westerse culturen, een gebied, waarop voornoemde Allerd Stikker thans actief is. Wij zullen in dit verband tevens uitgebreid ingaan op de overeenkomsten tussen Sri Aurobindo en Teilhard de Chardin. Ook de leefomgeving van de mens heeft onze aandacht. De Poolse professor Henryk Skolimowski spant zich hiervoor in op ecologisch terrein (zie boekenlijst achterin) en de architect Paolo Soleri door een nieuwe wijze van stedenbouw. Beiden noemen zich overtuigd Teilhardiaan. Naast al deze praktische activiteiten is er veel te melden uit de wetenschappelijk theoretische hoek op het gebied van de scheikunde en thermodynamica, de economie, het recht, de filosofie, theologie en biologie. Van al deze gebieden lopen convergerende lijnen naar Teilhard.

Onze vereniging hoopt in de toekomst genoeg deskundigen te kunnen aantrekken om op een verantwoorde wijze haar lezers daarvan op de hoogte te houden. Al wordt zijn werk dan niet meer in het Nederlands uitgegeven, Teilhard blijkt in de rest van de wereld nog vele vrienden en aanhangers te hebben. De toekomst moet uitwijzen of dit ook in Nederland zo is.

Teilhard en de Kerk

In 1979 verscheen bij uitgeverij Aschendorff/Münster (577 blzz. DM 184,-) het monumentale werk van Stefan Schneider *Die kosmische Größe Christi als Ermöglichung seiner universalen Heilswirksamkeit anhand des kosmogenetischen Entwurfes Teilhard de Chardins und der Christologie des Nikolaus von Kues*. Hierin lezen wij nog eens, hoeveel Teilhard van de kant van de r.-k Kerk te verduren heeft gehad: "Zijn leven lang moest hij zwijgen. De oversten van zijn orde (der jezuiteten - *red.*) gaven hem geen toestemming zijn religieuze en kosmogonische ideeën door druk of toespraken te verspreiden. Men dwong hem eind 1926 af te zien van een lidmaatschap van het 'Institut Catholique' en in 1948 van een eervolle benoeming aan het 'Collège de France'. Men stuurde hem een leven lang in de verbanning: van 1923-1946 naar China en op het eind van zijn leven (1951-1955) nog naar New York. Toen hij na zijn dood op grond van zijn postuum gepubliceerde geschriften een overheersende rol als profet begon te krijgen, zag het Heilig Officie zich genoodzaakt met ingang van 30 juni 1962 het volgende monitum tegen Teilhard uit te vaardigen:

"Er worden heel wat werken van Teilhard de Chardin verbreed, die ook pas na zijn dood zijn verschenen en die een niet geringe weerklank vinden. Zonder dat wij een oordeel willen vellen over al datgene, wat tot de positieve wetenschappen (de natuurwetenschap) behoort, is het ons volstrekt duidelijk, dat de genoemde werken op filosofisch en theologisch gebied aan dermate grote dubbelzinnigheden en dwalingen lijden, dat zij afbreuk doen aan de katholieke leer. Daarom manen hunne eminenties, de eerbiedwaardigste vaders van de Opperste Heilige Congregatie van het Heilig Officie, alle opperherders en zeker ook alle oversten van orden, leiders van seminaria en rectoren van de universiteiten, dat zij de geest van vooral de jonge mensen beschermen tegen de gevaren van de werken van Pierre Teilhard de Chardin en zijn aanhangers. Gegeven te Rome, vanuit het Heilig Officie, 30 juni 1962, Sebastian Masale, notaris." (Zie: *Osservatore Romano* d.d. 30-6-1962, kolom notre informazioni)

Het boek van de ongeschoeide karmeliet Philippe de la Trinité *Rom et Teilhard* (Paris 1964, 209 blzz.), dat bedoeld was dit monitum te rechtvaardigen, was er integendeel een duidelijk bewijs van, dat het merendeel van de tegen Teilhard ingebrachte bezwaren op verkeerd begrip berustten.

Voor theologisch geïnteresseerden is het werk van Stefan Schneider met nadruk aanbevolen. *GAMMA* hoopt er in de toekomst vele beschouwingen aan te wijden of zich erop te baseren.

Of het zogeheten monitum van het Heilig Officie nog nawerkt in de r.-k Kerk valt natuurlijk dertig jaar later moeilijk te bewijzen. Wel is het een feit, dat bv. het Interkerkelijk Vredesberaad, de Persdienst van het bisdom Haarlem en de prior

van de paters Kapucijnen in Tilburg op brieven van onze vereniging niet reageerden. Op onze vraag aan de "Deutsche Gesellschaft Teilhard de Chardin e.V." over de houding van de r.-k. Kerk tegenover Teilhard ontving de redactie het volgende antwoord: "Van de bisschoppen kan ik U weinig vertellen. Vroeger hadden wij contact met bisschop Spülbeck (Meißen), maar deze is helaas overleden. De bisschop van Augsburg Stimpfle, die nu met emeritaat is, steunde ons werk vroeger, en ook de bisschoppen Graber en zijn opvolger Müller van Regensburg waren in Teilhard geïnteresseerd, maar op de een of andere manier is deze belangstelling niet gegroeid. Hoe kardinaal Ratzinger tegenover Teilhard staat, weet ik niet; als deze in zijn hart tegen hem is, dan zou dat een verklaring kunnen zijn voor de terughoudendheid van de Duitse bisschoppen. Het zou erg nuttig zijn, als op zijn minst de Katholieke Kerk zich weer sterker op Teilhard zou richten om de harten van de gedoopten terug te winnen. Bij ons maakt de Kerk de fout, dat ze zich verliest in het collectieve sociale engagement, dat gemakkelijk leidt tot geld en machtsposities. Hieraan is moeilijk weerstand te bieden. Daarbij verwaarloost zij het individuele sociale engagement op grove wijze."

Teilhard is zijn Kerk tot zijn dood op de dag, die hij wenste, de Eerste Paasdag 1955, trouw gebleven. Deze schijnt aan zichzelf echter ontrouw te zijn geworden door hem te vergeten. Onze vereniging wil zijn bijdrage aan het christendom en aan de mensheid doorgeven. Bij het verschijnen van het eerste nummer van *GAMMA* spreekt zij de hoop uit, dat zij hiermee haar bestaansrecht en betekenis zal kunnen bewijzen.

Jongeren bijeen voor de toekomst¹

"Wij willen jongeren samenbrengen zodat ze elkaar leren kennen, want later zullen zij aan de macht zijn. Dan is het belangrijk, dat ze van andere culturen kennis hebben genomen", zegt de Rus Nikolai Firioubine, de oprichter van de vier jaar oude Verenigde Naties van Jongeren. "Bovendien willen wij partner worden van de volwassen Verenigde Naties. De jeugd heeft immers als eerste te zeggen, wat er met de wereld moet gebeuren."

Met gitaarspel, zang en toespraken van minister Kooymans en Nobelprijswinnaar Jan Tinbergen is zaterdag de conferentie van de VN van Jongeren geopend in het Haagse gemeentehuis. Zo'n vijftig jonge vredesactivisten uit de brandhaarden van de wereld zijn naar Den Haag gekomen om een week lang met elkaar te praten over een betere wereld.

"De jongeren hebben de toekomst", was een veel gehoorde slagzin in het zaaltje, waar boven de ingang een in stola gehulde 'koningin'-Juliana goedkeurend toekeek. Onder een klok die op 10 voor zes was blijven stilstaan, beklemtoonde minister Kooymans dat vooral onderwijs zeer belangrijk is. De daaropvolgende toespraak van Tinbergen leidde tot voorzichtig gegaap.

Ook het woord 'droom' werd veelvuldig uitgesproken in de Haagse gemeentesaal. Door Robert Muller bijvoorbeeld, een voormalige assistent van de secretaris-generaal van de VN en momenteel adviseur van de United Nations of Youth (UNOY), zoals de jongerenorganisatie officieel heet. Hij hield een vlammend betoog. "Misschien zijn dromen wel de belangrijkste vormen om de wereld te veranderen", zei hij. Muller woonde als kind in Elzas-Lotharingen, een gebied waar Frankrijk en Duitsland de vorige en deze eeuw hevig om streden. "Daar zag ik wat mensen elkaar aandoen, het kunnen beesten zijn. Toen besloot ik met al mijn krachten te gaan werken voor vrede. We laten Frankrijk of Duitsland Elzas-Lotharingen niet annexeren, wij annexeren Duitsland en maken er een verenigd Europa van. Dat is gelukt en ik ging naar de Verenigde Naties om hetzelfde te proberen. Dat is helaas nog niet gelukt. Maar jullie worden de besluitvormers en kunnen er wat aan gaan doen. Daarom is deze conferentie zo belangrijk."

De Russische studente politicologie Maria was het roerend met Muller eens. "Ik denk niet dat we de huidige machthebbers kunnen beïnvloeden. Maar over tien jaar zijn wij aan de macht. Daarom is het belangrijk om hier nu vrienden te maken."

De Servische Anna is op de conferentie, omdat ze zich 'verdwaald' en 'wanhopig' voelt. "Er is nauwelijks oppositie in ons land en de atmosfeer is niet vredelie-

¹ Artikel uit NRC d.d. 23-8-1993

vend. Ik wil hier praten met andere ex-Joegoslaven, wat er is gebeurd en wat er moet gebeuren".

In een hoekje zit de zwart-harige Ruslan. Hij komt uit het voor onafhankelijkheid vechtende Abchazië en studeerde in Moskou, toen de oorlog tegen Georgië uitbrak. Hij onderbrak onmiddellijk zijn studie en reisde af naar het front. Daar raakte hij aan beide benen gewond. Hij vertelt het in Rusland beroemde verhaal van een Russische piloot, die in de Tweede Wereldoorlog ook aan beide benen gewond raakte. De doktoren achtten het niet mogelijk maar hij werd weer een succesvolle piloot. Ook Ruslan zette door en keerde aan het front terug. "De reden, dat ik hier nu ben, is, dat we vrede nodig hebben. Een vreedzame oplossing is erg moeilijk, maar het is de enige kans, om ons land te behouden," zegt Ruslan. Met een wandelstok strompelt hij naar de bus, die de vredsactivisten naar het volgende programma-onderdeel brengt: de lunch en daarna de dialooggroepen. Later in de week volgen lessen in zaken als 'geweldloosheid in concept en praktijk' en 'omgaan met vooroordelen'. Vrijdag wordt de conferentie afgesloten met een benefietconcert, waar de groepen "Roots Syndicate" en "East meets west" zullen optreden.

reactie van onze redactie:

De NRC besteedt in tegenstelling tot bv. het NOS-journaal, de TV-actualiteitenrubrieken en de Volkskrant aandacht aan de VN-jongerenconferentie. Alle lof dus! Maar..., wat is de nieuwsaarde voor de lezer van dit artikel. We vernemen, dat een Rus de 4 jaar oude VN voor jongeren heeft opgericht. Niet hoe, niet hoe groot zijn achterban is. Het lijkt wel, alsof dat in 1989 in Rusland terloops kon plaatsvinden. We lezen, dat 50 jonge vredesactivisten uit de brandhaarden van de wereld in het gemeentehuis in Den Haag bijeen zijn en dat daar de klok op 10 voor zes is blijven staan. Dat minister Kooymans tegenover hen beklemtoont, dat vooral onderwijs belangrijk is en dat de toespraak van Tinbergen tot gegaap leidt. We horen niet, welke organisatie hen hierheen heeft gehaald. Niet, waarom prof. Kooymans en Tinbergen dit waardevol vinden. Niet, wat de werkelijke boodschap en steun van hen aan deze organisatie inhouden.

Gemeenplaatsen, bijzakeijkheden of woorden, die in onze nuchtere, ontidealiseerde *no-nonsense*-maatschappij bij velen een schamper lachje opwekken, zetten de toon van het artikel. "Een in stola gehulde 'koningin'-Juliana (hoe schattig!). Een voormalig assistent van de (sic!) secretaris-generaal van de VN spreekt "veelvuldig het woord droom uit". Wat niet verteld wordt, is, dat dr. Robert Muller in April 1993 de Albert Schweitzer-Prijs voor de Menselijkheid heeft gekregen, omdat hij zich veertig jaar lang in dienst van de VN inspant voor de vrede. Dat hij hiervan in woord en geschrift getuigt vanuit de filosofie van Teilhard de Chardin. Dat deze filosofie de basis vormt, vanwaaruit de World University of Peace in Costa Rica werkt. Dat hij deze universiteit met steun van de VN heeft opgericht om het vraagstuk vrede wetenschappelijk vanuit de evolutieleer van Teilhard te

bestuderen. Dat men daarmee een strategie wil ontwikkelen, die lijnrecht ingaat tegen alle strategieën, die in het verleden zijn ontwikkeld om oorlog mogelijk te maken. "Het denken is in het verleden op alle gebieden in dienst gesteld van oorlog. Daarin moet een radicale verandering komen door het op "vrede" te richten", zijn zijn woorden. En hij noemt de gebieden: bacteriële, nucleaire, chemische, economische oorlogsvoering enz. Je kunt gevechtshoudingen leren in militaire handboeken, militaire academies enz. "Laten we," zo stelt hij voor "vredeshoudingen leren uit vredeshandboeken en universiteiten voor de vrede stichten, al op basisscholen aan vredesgerichte activiteiten doen."

En wat voor een man kan daarbij onze inspiratie zijn? Een dromer? Absoluut niet!! Teilhard de Chardin was een man, die in menig opzicht vergeleken wordt met Galilei. Een wetenschapper van hoog niveau, aan wie door de r.-k. Kerk tot zijn dood in 1955 en ook daarna nog officieel het zwijgen werd opgelegd. Een man, die door de huidige wetenschap op alle fronten als een geniaal denker wordt gezien. Een groot christen ook, die het christendom voor de moderne tijd en de wetenschap geloofwaardig heeft gemaakt. Een ziener met een hoopvolle visie voor onze toekomst als mensheid.

Vele mensen zoeken steun in religies en stromingen van andere culturen, zoals het boeddhisme. Dat scheidt toenadering en valt dus toe te juichen. Onze eigen cultuur moet daarbij echter niet vergeten worden. Waren er bv. ook Nederlandse jongeren op de conferentie in Den Haag? Of is alleen het pikante en exotische voor ons nog vermeldenswaard: Joegoslavië, Rusland, Ghana? Zijn dit de prikkels, waarop de kranten denken dat wij nog reageren.

Onze mensheid schreeuwt om hulp: Zij dreigt te verdrinken. Daarvoor is iedereen inzetbaar, ieder met zijn eigen kwaliteiten. De chauffeur, die de wagen naar de waterplas rijdt. De brandweerlieden. De corpschef. De uitvinder van het koudebestendige pak van de duikers. De duikers zelf, die het ijskoude water in moeten, dat het ontmenselijkende deel van de mensheid omgeeft. (Aan de oevers zitten de verstijfde zombies in de ijskoude wind die ervan overwaait en staren voor zich uit). De masseurs en de artsen voor de reanimatie. De thermodynamici, die de warmte gelijkmatig verdelen, want... de mensheid is groot en de hulp gering. Sjouwers leggen op hun aanwijzing de mensen, wier bloed begint te stromen, tegen elkaar om elkaar te verwarmen. We waren uitgeblust en de brandweer gaf vuur. Zij konden het dankzij hun inspirator.

De laatste alinea werd geschreven na de dood van een Marokkaans meisje in een recreatieplas, toen de omstanders niet alert genoeg hulp boden.

TEILHARD EN ... DE OMBUIGING VAN DE MENTALITEIT

Pierre Teilhard de Chardin raakte door zijn studie van de natuur en meer in het bijzonder van de biologie en de paleontologie hoe langer hoe meer gefascineerd door de grote lijn, die hij waarnam in de ontwikkeling van het anorganische naar het organische in de immense verscheidenheid der soorten. Als de dragende kracht van deze evolutie tot en in de biosfeer stelde hij een voortdurende, alhoewel niet rechtlijnig verlopende toename van het bewustzijn vast, die vergezeld gaat van toenemende complexiteit. Het was alsof de natuur in de vierenhalf miljard jaar dat onze aarde bestaat al tastend en zoekend het punt bereikt had, waarin een zekere verzadiging, dichtheid van het bewustzijn was omgeslagen in zelfreflexie. Deze ombuiging naar zich zelf van het bewustzijn luidde met de soort "mens" het begin in van de noösfeer, een ring van leven om de aarde, dat zich bewust is van zijn eigen zijn en handelen in tegenstelling tot de biosfeer, waaruit het was opgestegen. Door deze evolutiefilosofie gaf Teilhard de Chardin de mens in één klap de belangrijkheid terug, die hij sinds Galilei steeds meer had verloren. Door Galilei's onderzoek bleek immers de aarde (en dus de mens) niet langer het middelpunt te zijn van het zonnestelsel, dat destijds de schepping uitmaakte. De Kerk kon zich daarmee niet verenigen en verbood Galilei zijn wetenschap uit te dragen. Teilhard nu stelde vast, dat de hele schepping via de mens, die zich steeds meer bewust zou worden van zijn goddelijke herkomst, op weg was in God zijn voltooiing te vinden. God verscheen in de persoon van Christus op aarde, toen de mens zich van zijn goddelijke roeping bewust werd. Ook nu kon de Kerk niet zo snel mee en maakte verspreiding van zijn geloof en wetenschap tot ver na zijn dood praktisch onmogelijk.

De noösfeer ontwikkelt zich via honderden denk- en bewustzijnsrichtingen in toenemende complexiteit, die door en buiten de mens is geschapen in talloze netwerken van communicatie (pers, TV, satelliet- en computerverbindingen). Teilhard noemt dit de sociaal-culturele evolutie. In haar is de mens op weg naar het summum van eenheid in verscheidenheid, de persoon van Christus, het punt Omega. Zij die daarop inhaken proberen zich steeds meer van de christosfeer eigen te maken.

Door zijn denkracht en vindingrijkheid was de menselijke soort in staat de aarde te omspannen. Maar hoe groter de bevolkingsdichtheid wordt, hoe meer de aarde verzadigd raakt van de soort mens, hoe groter ook de noodzaak wordt om ruimte, rijkdommen aan voedsel en grondstoffen met elkaar te delen en met elkaar een vorm van samenleven in wederzijdse bevestiging te vinden. De andere mogelijkheid, die de mens heeft, nl. om met zijn vernietigende kracht van wapens en concurrentiestrijd, hele volksstammen uit te roeien en daardoor ruimte voor zich te creëren, is onhoudbaar gebleken. Diep in ons hart, hoewel nog altijd te zeer onbewust, weten wij, dat we onze aarde zelf daarmee vernietigen. Teilhard heeft de mens door zijn filosofie het besef en de zwaarte van zijn eigen verantwoordelijk-

heid teruggegeven. Hij is niet langer een onbeduidend stofje in het heelal, speelbal van het toeval. Hij heeft op zijn niveau de vrijheid te kiezen. Deze vrijheid neemt toe met het bewustzijn van zijn plaats in de schepping. Kiest de mens voor de weg van de evolutie naar meer bewustzijn, dan kiest hij voor zijn opgang naar de christosfeer, naar Christus, die Liefde is en Licht. De weg van de evolutie is de weg van de bevrijding van het licht uit de materie. Kiezen voor de materie betekent kiezen voor geweld, dat verdeelt, afsplitst en verbreekt. Het is dit geweld, dat een gevaar is voor de mensheid, voor onze planeet.

Tot dusverre ontwikkelde de mens zich door tegen de ander te strijden. Men kan dit beschouwen als een rest uit zijn verleden uit de biosfeer, waar het recht van de sterkste opgeld doet. Deze strijd treffen we op alle niveaus nog overheersend aan. Ons taalgebruik, artikelen in de pers en beelden op de TV zijn daar duidelijke bewijzen van. We worden er a.h.w. mee gehersenspoeld. Als voorbeeld daarvan drukken we in *GAMMA* twee artikelen uit de NRC af met een door onze vereniging ingezonden brief. Als we er eens op gaan letten, dan zien we hoe vaak we de ander afdoen en dus tekort doen met een vernietigend woord. Dat is ook het gemakkelijkst in een tijd, waarin iedereen haast schijnt te hebben. Het zou veel meer inspanning en tijd vergen zich in de mening en motiveringen van de ander te verdiepen en te proberen door wederzijdse dialoog tot een overtuigende overeenstemming te komen.

Het paradoxale van onze technische maatschappij is, dat de machine zoveel werk heeft overgenomen en we toch nog tijd te kort komen. Teilhard zag in de daardoor ontstane vrije tijd en zelfs in de werkloosheid een mogelijkheid om meer tijd te besteden aan de ander door verdieping en studie, door hulp aan de zwakkeren in de maatschappij. Nu we echter constateren, dat er vooral in de hulpverlening, denk aan de bejaardenzorg, altijd handen te weinig zijn, wordt het dan niet hoog tijd dat we eens over de mentaliteit in de samenleving gaan nadenken?

GAMMA wil in de toekomst artikelen publiceren, die onze maatschappij kritisch doorlichten op haar keuze voor het individu, de eenling, die zich zelf genoeg is en voor de bevrediging van eigen behoeften vecht enerzijds en de persoon, die zijn menszijn put uit de ik-jij-relatie, die naar de teilhardiaanse eenheid van de mensheid in verscheidenheid streeft door er zich voor in te spannen.

EROMHEEN DRAAIEN

*'n Gedicht omspeelt
de kern
van wat onzegbaar
wordt verstaan waar
kiem
tot leven wordt
als zaad op steen
zoekt wegen naar
de grond
om op te gaan
in hemels paradijs
van dom noch wijs
waar arm nog reikt
naar appels zonder
schuld
omdat het brein nog
vrij
van slangekruiderij
en onverhuld
de dartelheid begeert
die nooit werd aangeleerd.*

Chris Dompelaar

IK WIL U LIEF

*Ik wil u lief
Gij mensenzoon
geboren uit een vrouw
als goddelijk principie:
wij schipperen teveel
naar menselijke maat
vergeef ons al ons kwaad.*

*Ik zie uw lijdensweg
in ieder mensenkind
want ieder draagt zijn kruis
hoe meer hij u bemint,
dat men vaak ongewild en onbewust
gewetenloos aan hem heeft opgelegd*

*Ik heb gevochten in Vietnam
en daar de dood verspreid.
Toen ik tot het bewustzijn kwam
was ik mijn leven kwijt.
Teilhard, Teilhard,
waarom kwam jij zo laat?
Mijn kruistocht valt mij zwaar.*

Chris Dompelaar

Navo is een tijger met gemene tanden²

Dat de NAVO in het voormalige Joegoslavië geen rol van betekenis speelt, betekent niet, dat de rol van de organisatie is uitgespeeld. De weinig martiale mentaliteit in Nederland is het gevolg van de denkbeelden van de vredesbeweging.

Gezien zijn achtergrond is Mient Jan Faber zo ongeveer de laatste, van wie men een pleidooi voor een krachtiger en daadkrachtiger noordatlantisch bondgenootschap zou verwachten. Zijn beschouwing "Navo degradeert zichzelf tot papieren tijger" (NRC 18-8) zal dan ook bij velen op het eerste gezicht enige verbazing hebben gewekt. Bij nadere bestudering blijkt echter alras, dat deze vos mogelijk enige haren mist, maar zijn streken nog niet verloren heeft.

Uit de huidige rampzalige situatie in het voormalige Joegoslavië zou volgens Mient Jan Faber blijken, dat de NAVO als papieren tijger in een identiteitscrisis, niet meer in staat is vrede en veiligheid afdoende te garanderen; dat laatste zou beter kunnen geschieden middels crisispreventie door andere organen van de internationale gemeenschap, met een grote rol voor non-gouvernementele organisaties (ngo's). Faber verliest hier de realiteit enigszins uit het oog. Uiteraard zijn de veranderingen in de wereld na het einde van de koude oorlog ook de NAVO niet ontgaan. Een nieuw strategisch concept voor het bondgenootschap werd op 7 en 8 november 1991 te Rome geformuleerd. Crisispreventie en crisisbeheersing met niet-militaire middelen werden daarbij expliciet en nadrukkelijk tot de belangrijkste doelstellingen van de organisatie gerekend. Soms echter blijkt men in een conflict van doen te hebben met een partij, die maling heeft aan de internationale gemeenschap en haar rechtsorde. In een dergelijk geval zal men slechts met harde hand en inzet van adequate militaire middelen het gewenste doel kunnen bereiken. Voor de huidige situatie in Bosnië betekent dit, dat de Serven (en Kroaten?) waarschijnlijk slechts door inzet van grondtroepen in het gareel kunnen worden gedwongen. Wellicht ware militair ingrijpen in een veel eerder stadium wenselijk en op dat moment op een veel beperkter schaal mogelijk geweest, maar in een escalerend conflict is achteraf redeneren natuurlijk altijd gemakkelijk; de laatste dokter is immers steeds de knapste. Voorts waren, zeker in het beginstadium van het Joegoslavische drama, van géén van de lidstaten van het bondgenootschap de territoriale integriteit of andere vitale belangen in het geding.

Hoewel ook in ons land publieke verontwaardiging en de roep tot ingrijpen hoogtij vieren, is het voorlopig nog wél zo, dat regering en parlement niet bereid zijn op grote schaal Nederlandse dienstplichtigen verplicht naar Bosnië te zenden en daar enkele tien- of honderdtallen van hen voor de goede zaak te laten sneuvelen. Want dat laatste zal van een dergelijk besluit zeker de consequentie zijn. Voor Faber is dat kennelijk geen probleem. De meeste Nederlanders lijken daar vooralsnog

² Artikel uit de NRC d.d. 1-9-1993 door P.C. Dijkgraaf, reserve-officier bij de Koninklijke Landmacht.

anders over te denken en serveren Faber een koekje van eigen deeg. De weinig martiale mentaliteit waarmee hij nu wordt geconfronteerd is namelijk de vrucht van de utopische, naïeve en gevaarlijke denkbeelden van de zogenaamde 'vredesbeweging', waarmee hij jarenlang de Nederlandse publieke opinie vergiftigde.

reactie van onze vereniging:

Dat Nederland "vergiftigd" werd door "de zogenaamde vredesbeweging" van Mient Jan Faber is zo ongeveer hetzelfde als zeggen, dat de moslims zijn vergiftigd door het mohammedanisme en de Serven en Kroaten door het christendom. Het werkelijke probleem is, dat wij hier en zij daar nog ver af zijn van een benadering van onze naaste in liefde en begrip en vrij van een bekrompen eigenbelang, zaken die godsdiensten als het christendom werkelijk inhouden en die ten grondslag zouden moeten liggen aan een "strategie voor vrede". Een dergelijke strategie streeft dr. Robert Muller na met "zijn" Universiteit voor de Vrede in Costa Rica. Als gewezen plaatsvervangend secretaris-generaal van de VN onder Pérez de Cuellar weet hij zich daarbij gesteund door de VN en een netwerk van geleerden uit de hele wereld op velerlei gebied, o.a. economisch. Zij laten zich inspireren door de grote denker Teilhard de Chardin. Dit is in Nederland vrijwel onbekend. P.C.Dijkgraaf kan gerust zijn. Kans op vergiftiging is nagenoeg uitgesloten.

Tien jaar gemis aan innerlijke overtuiging³

De regeerstijl van premier Lubbers kan samengevat worden met twee kenmerkende eigenschappen van deze politieke leider: compromisgezucht en politieke dominantie. Die eigenschappen zijn niet met elkaar in tegenspraak. Juist door het steeds weer zoeken naar compromissen weet Lubbers het politieke proces te beheersen. Maar hij mist een innerlijke overtuiging die hem op vaste koers houdt.[...] Met zijn dossierskennis en zijn ontembare werklust is hij zijn collega's altijd weer een slag voor. Die overheersing is niet alleen gebaseerd op kennisvoorsprong en inzet, maar op zijn ijzeren wil om te winnen. Zich ontspannen kan hij volgens ingewijden niet: zelfs een partijtje hockey moet en zal hij winnen.⁴

reactie van onze vereniging:

In zijn artikel over Lubbers gewaagt Bolkestein over een aantal van diens ziekelijke neigingen en tekortkomingen, zoals "compromisgezucht", winnersmentaliteit, dominantie en gemis aan innerlijke overtuiging en visie. Daardoor zou deze "politicus met een uitstekende radar en gebrekkige gyroscoop meer dan tien jaar aan het hoofd van de slopende coalitiepolitiek" hebben kunnen staan. Ik zou graag voor dit fenomeen een meer positieve verklaring willen geven dan B. verder doet. Lubbers heeft zijn opleiding bij de jezuïeten in Nijmegen gevolgd. In die tijd maakte het werk van de grote evolutiedenker Teilhard de Chardin veel opgang. Hij heeft zich daarin verdiept en handelt vanuit diens denklijn. Kort gezegd is dat deze: Vanaf de oerknal heeft de materie een binnenkant, een bewustzijn, dat in de miljoenen diersoorten tastend en zoekend zijn climax gevonden heeft in de mens. Deze is zich van zichzelf bewust en op weg zich bewust te worden van het totale bewustzijn, de evolutiestroom zelf. Dit d.m.v. de honderden denkrichtingen. Deze sociaal-culturele evolutie heeft als uiteindelijke doel de "convergentie", het naar elkaar toegroeien in liefde en begrip voor elkaar. De tegenpool van dit bewustzijn is de buitenkant, de materie, d.w.z. alles wat verdeelt, zoals geweld, afbraak van de ander in zijn unieke persoonlijkheid als facet van Gods bedoeling. Door onze inspanning naar de ander toe kunnen we het bewustzijn laten zegevieren over de materie, de verdeeldheid. Men zal Lubbers zelden iemand horen afbreken; zijn lijn is het, door overtuiging de mensen samen te brengen, en zichzelf ook te laten overtuigen. Compromissen zijn dan ook oerdemocratisch en evolutionair.

³ delen uit het artikel in de NRC van 2-9-1993 door de fractie-voorzitter van de VVD Frits Bolkestein over premier Lubbers

⁴ De onderstreepte regels in bovenstaande artikelen zijn kenmerkend voor de vaak afbrekende toon, waarop in de pers over anderen wordt geschreven.

Van tolerantie ... naar acceptatie... naar bevestiging

Karin van Aalst

Veel wordt in onze maatschappij gesproken over de noodzaak tolerant te zijn t.o.v. mensen met een andere geloofsovertuiging, huidskleur of met afwijkend ge-drag. Nederland beroemt er zich vaak op een tolerant land te zijn. Na lezing van de vorige artikelen zal het duidelijk zijn, dat voor iemand die het christendom interpreteert op de manier zoals Teilhard de Chardin dit heeft gedaan tolerantie te passief is en slechts als goede eigenschap kan worden gekwalificeerd tegenover intolerantie. Jaren geleden is Maria Terruwe van de Nijmeegse universiteit bekend geworden door haar pleidooi voor de bevestiging van het kind in de educatie. Veel problemen met kinderen in het onderwijs hangen ermee samen, dat ze zo vaak in hun specifieke zijn worden genegeerd of ontkend. In het "convergentie"-begrip van Teilhard zit de aandacht voor de ander, waarmee we te kennen geven dat we hem niet alleen toleren, maar ook accepteren mede opgesloten. Ook hier kan verdieping in zijn werk voeren tot een bevordering van mentaliteitsverandering. Waar mensen zich bevestigd voelen neemt de agressie af.

doctoraalscriptie van: A.Borsboom; referent: Prof. dr. W.Logister

Een samenvatting

Onderwerp: Teilhard de Chardin en New Age, een dubieuze of een vruchtbare relatie? Een analyse van Teilhard de Chardin "Het Goddelijk Milieu"

Het doel van de studie was na te gaan of het christelijk denken ook perspectieven biedt voor een zich evoluerende mens in een evoluerende wereld en kosmos. Dit houdt in een confrontatie met het moderne denken en meer specifiek de New Age-beweging. Pater P. Teilhard de Chardin heeft zich met deze confrontatie beziggehouden. Hij is de meest geciteerde christelijke denker in de New Age-literatuur. De basiselementen, die zijn gehele denken funderen, zijn te vinden in zijn essay *Le milieu divin*, in 1962 in vertaling bij uitgeverij het Spectrum verschenen onder de titel *Het goddelijk milieu*. In het eerste hoofdstuk wordt de situering van dit essay besproken. Ook wordt aandacht geschonken aan de denkstructuur. De inhoudelijke aspecten van Teilhards gedachtegoed worden besproken in hoofdstuk 2. Naast een eigen weergave van de tekst vindt er een analyse en een discussie met Teilhard plaats. In het eerste deel komen aan bod het handelen van de mens, de passiviteit en de mystiek, het probleem van het kwaad met daarin de kwestie van de erfzonde, een probleem, dat Teilhard een levenslang conflict met het kerkelijk leergezag opleverde. Tot slot komen het innerlijke en geestelijke leven met de rol van het stoffelijke ter sprake.

Het tweede deel behandelt het goddelijk milieu. De plaats van Christus hierin wordt nagegaan. Het begrip pleroma wordt aan een kritische beschouwing onderworpen, omdat Teilhard het voor de hand liggende paulijnse begrip pleroma

niet oppakt. Teilhard breidt dit paulijnse begrip uit. Het wezenlijke verschil wordt gevormd door de aan dit begrip ten grondslag liggende scheppingsgedachte. Het belang hiervan komt tot uiting in het teilhardiaanse theologische concept. Eerst worden de kosmologische dimensies van dit denken besproken. Het gaat daarbij om de invloed op het mensbeeld. De plaats van de mens in de kosmos wordt bepaald door zijn persoonzijn. Hierin ligt het wezenlijke moment van de ontmoeting met God. De mens heeft een keus. Teilhard houdt vast aan het persoonzijn van de mens - dit in tegenstelling tot New Age - omdat daarmee vrijheid en verantwoordelijkheid zijn verbonden. Geconstateerd wordt dat het mensbeeld een zekere spanning vertoont. Het godsbeeld wordt bepaald door Gods diafanie en zijn verlossende activiteit door zijn Vleesgeworden Woord, Jezus Christus. Het wereldbeeld wordt aanvankelijk als mystiek-religieus geduid, maar een nadere analyse van het theologisch concept in hoofdstuk 4 levert een kosmisch-evolutionair-personalistisch wereldconcept op. Tot slot wordt de sociaal maatschappelijke relevantie nagegaan. Het leidende beginsel blijkt solidariteit te zijn, gebaseerd op universele liefde, die voor Teilhard de drijvende kosmische kracht is. In hoofdstuk 4 wordt verder ingegaan op de theologische aspecten van het kosmische denken. De confrontatie met het New Age-denken begint met een model van het kosmisch wereldconcept dat cyclisch is, maar tegelijk ook elementen bevat van het teilhardiaanse denken. Daarnaast is een model ontwikkeld van het teilhardiaanse wereldconcept, dat lineair is. De verschillen tussen beide modellen zijn evident en zo ook de verschillen tussen Teilhard en New Age. Dit komt nog beter tot uitdrukking in het model van het theologisch concept van Teilhard. Speelt in het teilhardiaanse wereldconcept het beroemde punt "Omega" een rol, in het theologisch concept wordt deze rol overgenomen door het pleroma. Dit blijkt onder invloed van de kosmische liefde het dragende principe te zijn. "Omega" laat zich herkennen als een natuurwetenschappelijk fenomeen en valt daarom binnen het kosmische proces. Dit in tegenstelling tot het "Pleroma", dat zich aan het kosmische proces kan onttrekken, omdat God zelf het pleroma in Christus voltrekt. Anders geformuleerd: het transcendent worden van "Omega" vindt plaats in het Pleroma. Een consequentie, die door Teilhard zelf niet is voorzien. Een analyse van het goddelijke brengt het model van "het worden-van-God-in-de-wereld" in beeld en daarmee de overeenkomst met Bloch. Het verschil met Bloch is echter evident en is gelegen in de "God van omhoog" van Teilhard. Het teilhardiaanse denken kent twee bewegingen, een horizontale, het 'voorwaarts' (ook bij Bloch) en een verticale van 'het omhoog'. Naast de gevolgen van het kosmische denken voor de christologie worden de consequenties voor de scheppingstheologie nagegaan. Het blijkt, dat het denken van Teilhard elementen bevat voor een adequate ecologische scheppingstheologie.

Tot slot wordt de relatie met New Age aan de orde gesteld. Verrassende overeenkomsten laten zich registreren, maar ook niet te overbruggen verschillen. Het teilhardiaanse denken is door en door religieus en christelijk, terwijl voor New Age het christendom een achterhaalde zaak is. De vraag is of de denkers van New Age

voldoende hebben onderkend, dat achter het denken van Teilhard een groots theologisch concept schuil gaat. De relatie met Teilhard is dubieus. De oorzaak hiervan moet worden gezocht in niet correcte interpretaties en gebruik van teksten voor eigen doeleinden. Tegelijk is deze relatie vruchtbaar, omdat New Age dwingt het denken van Teilhard (opnieuw) serieus te nemen en op te nemen in de theologische reflectie. Tevens wijst de discussie tussen Teilhard en New Age de hedendaagse theologie pijnlijk op het ontbreken van een adequate scheppingstheologie.

Ondanks alle kritiek, die mogelijk en zelfs noodzakelijk is op het teilhardiaanse denken, is het toch Teilhard die onverkort vasthoudt aan de waardigheid van de mens. De mens is geen kosmisch vereenzaamd subject. Hieraan ontleent hij zijn mogelijk blijvende betekenis.

mr.dr. Herman Teuben "De nieuwe openbaring van de kosmische evolutie"; uitgeverij Van Gorcum & Comp. bv. ISBN 90 232 2785; 138 blzz. f 35,--

Samenvatting

Dit boek vertelt over de wortels van ons bestaan, die verder reiken dan onze ouders, dan onze aarde, dan ons zonnestelstel en dan onze melkwegstelsels, wortels die zijn ontsproten uit de kosmische evolutie, die 20 miljard jaar of ouder is. Reeds de oude Grieken noemden die wortels materie (*hè Gaia*) en leefdrang (*ho Eros*), gegroeid uit het omnipotente spinrag van vóór het allereerste begin, op de drempel van leegte-duur naar ruimte-tijd.

Zo is er achtereenvolgens de tweesporigheid van leegte-duur, hitte-compressie, ruimte-tijd, afkoelen-uitdijen, materie-straling, deeltje-golf, spin-antispin, rotatie-antirotatie, zwaartekracht en aantrekkende kracht, zwakke kernkracht-sterke kernkracht, energie-bewustzijn, mannelijk-vrouwelijk, ratiomorf-amormorf, noösfeer -rossfeer, kortom een onafzienbare verstrengeling van materie en geest tot geestpotente materie, vanuit het onmeetbaar allerkleinste tot het onmeetbaar allergrootste. Deze realiteit van de kosmische evolutie stelt het christelijke dogmatieke geloofsgebeuren voor een groot dilemma, want kosmische evolutie verdraagt zich niet met het dogma.

Zo zal er een theologie van de kosmische evolutie, een evolutietheologie gaan ontstaan, waarin het begrip hominificatie centraal staat. De grote kerkelijke feesten van Kerstmis, Pasen en Pinksteren zullen een geestelijke herwaardering vinden evenals de Triniteit, welke in God is. Onze mensheid is nog maar amper ingewijd in het kosmische evolutiegebeuren en zij is als het ware nog bezig om haar blinddoek af te doen en staat met de ogen te knippen in het volle licht van het sieraad, dat wij kosmos noemen.

De beide voorgaande samenvattingen zijn door de schrijvers ervan ingezonden. Beiden zijn overtuigde Teilhardianen. Beiden zijn geïnspireerd met de problemen van mens en geloof bezig. Hun werk opent naast de in andere artikelen en in de volgende lijst van secundair-literatuur over Teilhard opgenomen werken mogelijke uitgangspunten voor de diverse werkgroepen, zoals in de "Introductie" van dit tijdschrift genoemd. Natuurlijk doen samenvattingen altijd tekort aan het werk in zijn geheel, dat bij beiden vaak boeiende gedachten bevat. (redactie)

Leo Zonneveld "The desire to be human/ A global reconnaissance of human perspectives in an age of transformation, written in honour of Pierre Teilhard de Chardin"

In het voorwoord van dit boek, dat de artikelen van vele geleerden ter gelegenheid van het eeuwfeest van de geboorte van Teilhard de Chardin in 1981 bevat, schrijft de co-editor Robert Muller, assistent secretaris-generaal VN:

"Er is weinig, dat ik kan toevoegen aan het woord vooraf van Leo Zonneveld en aan de talloze boeken en geschriften over de profetische, alomvattende visie van Teilhard de Chardin. Ik feliciteer Leo Zonneveld met dit uiterst waardevolle compendium, waartoe hij het initiatief heeft genomen. Moge het met de hulp van God en de mensen iedere uithoek van de aarde bereiken. Het kwam mij voor, dat het wellicht nuttig zou zijn de lezer mijn eigen synthese van het punt Omega aan te bieden, die ik als Teilhardiaan aan het einde van mijn pad en mijn vele jaren van observerend werken en denken in de planetaire organisatie van de mensheid, Teilhards geliefde Verenigde Naties, heb bereikt. Deze synthese werd geschreven op verzoek van een andere Teilhardiaan, mijn beste vriend David Harris uit San Diego, die het netwerk "Transformatie 2000" leidt. Deze organisatie vraagt aan ieder persoonlijk zich met andere mannen en vrouwen van goede wil aaneen te sluiten tot een netwerk en daarbij zijn of haar uitgangspunten van geloof en visie op papier te zetten, alsmede waartoe dit hen verplicht.

Wat nu volgt is datgene, wat ik schreef op 28-8-1982 in San Diego en wat samen met de verklaringen van anderen, die zich hartstochtelijk verbonden voelen met het leven en de menselijkheid op onze planeet werd overhandigd. Laat iedere mens op deze aarde zijn of haar eigen verklaring opschrijven: heel waarschijnlijk zal dan blijken, dat vrede, rechtvaardigheid en geluk naast de band met God de meest wijdverbreide universele wensen in de mensheid zijn. Dit kan ons pad naar de toekomst in hoge mate verlichten en ons allen helpen van dit schitterende wonder, onze planeet, uiteindelijk datgene te maken, waarvoor hij was bedoeld: het paradijs of De Planeet van God.

Transformatie 2000- Mijn credo, goede voornemens en visie *Robert Muller*

I IK GELOOF

1. Ik geloof in het absoluut onschendbare en unieke karakter en in het wonder van elk menselijk leven.
2. Ik geloof, dat de mensheid op deze buitengewone en schitterende planeet met al zijn gekrioel van levensvormen een geweldige bestemming moet volgen en dat zich een grote verandering in de evolutie aan het voltrekken is.

3. Ik geloof, dat een ongekende mate van levensvervulling, van bewustzijn en zelfoverstijging, geluk en vereniging met God de echte doelen van het leven zijn. Ik geloof, dat samenwerking en verantwoordelijkheid tegenover het leven, altruïsme en liefde de middelen zijn om die volheid te bereiken.
4. Ik geloof, dat een ongekende reeks van alomvattende nieuwe evolutionaire aandachtspunten zich aan de mensheid presenteert, te weten:
 - a) de harmonie tussen de mensheid en onze planeet;
 - b) de harmonie en vrede van de mensheid als familie;
 - c) onze harmonie met de aardse eindigheid;
 - d) onze harmonie met het bovenaardse;
 - e) de harmonie met onszelf als persoon en als individu
5. Ik geloof, dat de voornaamste bron van kracht, inspiratie en verlangen om tot deze transformatie te komen in ieder van de 4,5 miljard bewoners van deze planeet persoonlijk ligt.
6. Ik geloof, dat de mensheid nu haar geweldige materiële en wetenschappelijke verworvenheden moet transcenderen naar het terrein van de moraal, de affectie en de spiritualiteit. Het hart en de ziel, waarvan een nog geringer percentage door ons in gebruik genomen is dan van de hersenen, zijn thans aan de beurt om door onze beschaving te worden veroverd.
7. Ik geloof in het ongeëvenaarde denk- en opnemingsvermogen van de mensheid, in zijn vermogen tot bezieling en verheffing, tot organisatie, samenwerking en liefde, kortom in al die eigenschappen, die het mogelijk maken een grote ommekeer in het jaar 2000 te bereiken en de komst van een maatschappij op aarde van vrede, geluk en godgerichtheid voor te bereiden.
8. Ik geloof, dat de mensheid in het jaar 2000 een wereldwijde Viering van het Leven ter gelegenheid van het Tweede Millenium zou moeten houden.

II IK NEEM ME VOOR:

1. God iedere dag te danken voor die ongelooflijke gave, die het leven is.
2. zeer zorgvuldig om te gaan met dat wonder van kosmische eenheid, dat mij gegeven is, zowel fysiek als mentaal, zowel moreel als spiritueel.
3. altijd vreedzaam, beminnelijk, aardig voor anderen en blij te zijn en gezond te leven.
4. mijn vrede, geluk en geloof in het leven ook uit te stralen.
5. de eerste universele, kosmische wet te verdedigen, die luidt: "Gij zult niet doden, zelfs niet uit naam van een volk of een geloof".
6. God en de gemeenschap iets terug te doen voor het voorrecht te mogen leven door mijn bijdrage aan een betere, rechtvaardigere, vriendelijke, gelukkigere en vreedzame wereld.

7. ieder ogenblik van mijn leven, iedere gedachte, iedere daad en iedere opwelling van mijn hart in dienst te stellen van het herscheppen van onze planeet in een plaats in ons universum, waarvoor wij ons niet hoeven schamen.
8. door mijn daden, gedachten en werken die ik mijn kinderen nalaat de mensheid ook verder te helpen opstijgen en transformeren in de richting van haar kosmische vervulling.
9. om mijn geestelijk leven na de dood te besteden aan het welzijn van mijn geliefde planeet aarde.

III IK ZIE:

Ik zie een grote verandering zich langs het volgende pad in de mensheid voltrekken:

Het nieuwe scheppingsverhaal

En God zag, dat alle volkeren van de aarde, zwart en blank, rijk en arm, van Noord en van Zuid, van Oost en van West en van alle geloofsrichtingen hun afgevaardigden zonden naar een groot glazen gebouw op het eiland Manhattan, op de oevers van de "rivier van de opgaande zon" om er samen te studeren, samen te denken en samen te zorgen voor de aarde en de mensen erop.

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de eerste dag van het Nieuwe Tijdperk van de Aarde

En God zag, dat soldaten van de vrede de strijdenden van elkaar scheidden in de volkeren, die met elkaar overhoop lagen, dat men geschillen door overleg en redelijkheid in plaats van met de wapens oploste en dat de leiders elkaar ontmoetten, met elkaar van gedachten wisselden en hun harten, gedachten, gevoelens en inspanningen ten dienste van de mensheid verenigden.

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de tweede dag van de Planeet van de Vrede

En God zag, dat de mensen van heel de Schepping hielden, van de sterren en de zon, van de dag en de nacht, de lucht en de oceanen, de aarde en de wateren, de vissen en de vogels, de bloemen en de kruiden en van al hun broeders en zusters.

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de derde dag van de Gelukkige Planeet

En God zag, dat de mensen bezig waren honger, ziekte, onwetendheid en lijden over de hele aarde terug te dringen en iedere mens een behoorlijk, bewust en gelukkig leven te verschaffen en de hebzucht, de macht en de rijkdommen van een minderheid in te dammen.

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de vierde dag van de Planeet van de Rechtvaardigheid

En God zag, dat de mensen in harmonie met hun planeet leefden en in vrede met elkaar en dat ze daarbij een verstandig gebruik maakten van hun bronnen door verspilling te vermijden en excessen in te tomen; dat zij liefde stelden in de plaats van haat, tevredenheid in de plaats van hebzucht, nederigheid in de plaats van arrogantie, samenwerking in de plaats van verdeeldheid en begrip voor wantrouwen.

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de vijfde dag van de Gouden Planeet

En God zag, dat de mensen hun wapens, bommen, raketten, oorlogsschepen en oorlogsplannen bezig waren te vernietigen, hun bases ontmantelden en hun legers ontbonden en dat ze slechts een vredespolitie op de been hielden om de vrede te handhaven en de goedwillenden te beschermen tegen hen, die kwaad in de zin hadden.

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de zesde dag van de Planeet van de Rede

En God zag hoe de mensen Zijn Naam in ere herstelden en Zijn Menszijn als het Alfa en het Omega en hoe zij daarbij alle instellingen en geloofsgemeenschappen, politieke en bestuurlijke inrichtingen en alle mensen persoonlijk terugbrachten tot hun wezenlijke aard van dienaar te zijn van God en van de mensen. En God zag hoe zij als hun voornaamste wet invoerden: "Gij zult de Heer uw God liefhebben met geheel uw hart, met geheel uw ziel, met al uw gedachten en met geheel uw kracht. Gij zult uw naaste liefhebben gelijk uzelf. Er is geen groter gebod dan dit".

En God sprak: "Dat is goed".

En het was de zevende dag van de Planeet van God

Een nieuwe morgen⁵

Hans Mol

"Het nieuwe maakt zich voelbaar, voordat het tot uitdrukking komt en vooralsnog in een gebrekkige vorm." Aldus Teilhard de Chardin. Dit zal ook voor de TdC-Stichting/Vereniging gelden. Een (nog) beperkt aantal leden en beperkte financiën geven beperkte mogelijkheden. Toch is het juist deze beperking, die de mens inventief maakt en hem stimuleert tot nieuwe vormen en nieuwe gedachten. Laten we dan onze weg zoeken, tastend, afvragend, misschien zelfs dolend in het duister van de menselijke mogelijkheden, maar wetend en vertrouwend dat de aanhouder wint. Zo zullen wij binnen de TdC-vereniging of stichting vele mensen ontmoeten en daarmee gedachten en wensen.

Het doel van de TdC-Stichting of -vereniging is het, in overeenstemming met Teilhard, ieders inzichten, ieders individualiteit te waarderen én te accepteren. Juist een optimale individualiteit kan een volkomen synthese geven. TdC schrijft ons niet voor naar de letter. Integendeel, hij zegt geen profete te zijn, noch een Meester. "Ik geef jullie vragen en aanwijzingen. Het is jullie taak en mijn innigste wens deze te beantwoorden en te bevestigen."

Een van de eerste doelstellingen van de TdC-vereniging of -stichting is het dan ook bekendheid te geven aan deze vragen en aanwijzingen. TdC zegt nadrukkelijk in *De mens in de evolutie*: "Openbaar hun zonder aarzelen de majesteit van de stroom waarvan ze deel uitmaken. Laat hun het immense gewicht voelen van de verplichte inspanningen, waarvoor zij de verantwoordelijkheid dragen. Zie hen ertoe te brengen, dat zij zich de bewuste elementen gevoelen van de totale massa der levenden wezens, erfgenamen van een werk even oud als de wereld, de plicht hebben het opgeenghoopte kapitaal daarvan door te geven aan allen die zullen komen."

Hierin weerklinkt duidelijk zijn opdracht om het bewustzijn van de mens, de bewustwording van zijn zo belangrijke taak in het evolutieproces te stimuleren en te versterken. Deze taak tracht de TdC-stichting of -vereniging op zich te nemen door het stimuleren van studiecentra door heel het land, regionaal, per stad, desnoods per wijk. Binnen deze studiecentra komen geïnteresseerden bijeen om zich te verdiepen in de literatuur van TdC. Door samen te lezen en te spreken over, te studeren op de teksten en onderwerpen van TdC en deze in relatie te brengen

⁵ De auteur van dit artikel, Hans C.Mol Comp.S.M., o.a. bestuurslid van de Moermanvereniging en "member of the Society of Metaphysicians" en "The British Association for Holistic Health". De redactie ontving deze bijdrage aan *GAMMA* vlak voor het ter perse gaan. Daardoor waren inhoudelijke dubblures met bv. "Introductie" in het blad niet te vermijden. Wij namen het stuk echter graag op, omdat het de bedoelingen van de vereniging in duidelijke bewoordingen nog eens onderschrijft.

met onze ervaringen in de hedendaagse wereld krijgen zij tevens een praktische toepassing.

Geenszins is het de bedoeling, dat één persoon "het weet". De gezamenlijke inbreng moet ons tot het inzicht brengen met TdC als kern, als centrum. "Het inwendige evenwicht van de noösfeer", zo zegt hij "is de door de individuen waargenomen aanwezigheid van een pool of hoger centrum." Daarom kunnen wij als individuen, met als centrum de leer van Teilhard de Chardin, ondanks verschillen van mening of interpretatie toch in harmonie met elkaar werken. En dat is één van de punten waar het om draait. Vanuit deze studiecentra zullen wij t.z.t. landelijke werkgroepen vormen op speciale sociaal-maatschappelijke gebieden. bijvoorbeeld op het gebied van onderwijs/educatie, natuurwetenschappen, sociologie, theologie enz. Het zenuwcentrum van al deze activiteiten zal de TdC-stichting of -vereniging zijn. Van hieruit vloeit de stroom van informatie en communicatie, van begeleiding en raadgeving, van literatuuroverzichten en bibliotheek. Mag ik hierbij de wens uiten, dat tussen nu en vijf jaar TdC op een breed maatschappelijk terrein de bekendheid mag krijgen, welke hij verdient. Door deze activiteiten kunnen wij ons aandeel geven aan de evolutie van de bewustgeworden mens op weg naar het punt Omega.

Secundaire literatuur over Teilhard de Chardin⁶

- ❖ Auersperg, prof.dr. Alfred: *Poesie und Forschung. Goethe, Weizsäcker, Teilhard de Chardin*/Beiträge aus der Allgemeinen Medizin, 1965
- ❖ Bartélémy-Madaule, M.: *Bergson et Teilhard*, 1963
- ❖ Carp, prof.dr. E.A.D.E.: *Teilhard, Jung en Sartre over evolutie*, Aula, 1972
- ❖ Crespy, G.: *La pensée théologique de Teilhard de Chardin*, 1961; idem: Duits: *Das theologische Denken TdC's*, 1964; idem: Nederlands: *Het theologische denken van TdC*, 1966
- ❖ Cuénot, Claude *Pierre Teilhard de Chardin, les grandes étapes de son évolution*, 1958; idem: Duits: *TdC Leben und Werk*; idem: Nederlands: *TdC, leven, visie, werk*
- ❖ Daecke, Sigurd Martin: *TdC und die evangelische Theologie/die Weltlichkeit Gottes und die Göttlichkeit der Welt*, 1967
- ❖ Dodson, Edward O.: *The phenomenon of man revisited/ A biological viewpoint on Teilhard de Chardin*, 1984
- ❖ Haas, Adolf: *Teilhard de Chardin-Lexikon* in 2 Bänden, 1971
- ❖ Hengstenberg, H.E.: *Untersuchungen zur Christologie Teilhard de Chardins*
- ❖ Lubac, Henri de: *La pensée religieuse de Pierre Teilhard de Chardin*; (Duits 1969: *Teilhard de Chardins religieuse Welt*)
- ❖ Lukas, Mary en Ellen: *Teilhard. Mens-Priester-Geleerde*, 1981
- ❖ Pannenberg, Wolfhart: *Geist und Energie. Zur Phänomenologie TdCs*, 1971
- ❖ Rabut, Olivier: *Gespräch mit TdC. Naturwissenschaftliche, philosophische und theologische Diskussion seines Werkes*, 1963
- ❖ Riedl, R.: *Reflections on a great human being* (in: L.Zonneveld *The desire to be human*), 1983
- ❖ Roemer, Arsène Michael: *Die Phänomenologie von TdC ausgelegt im Sinne der Grundlage einer Theorie integrativer Erkenntnisbegründung*, 1972
- ❖ Schneider, Stefan: *Die kosmische Größe Christi als Ermöglichung seiner universalen Heilswirksamkeit an Hand des kosmogenetischen Entwurfes TdC's und der Christologie des Nikolaus von Kues*, 1979
- ❖ Skolimowski, Henryk: *Het theater van de geest*, 1992
- ❖ Stikker, Allerd: *De prijs van een wonder. Naar andere modellen voor onze toekomst*, 1988
- ❖ Stikker, Allerd: *Tao, Teilhard en Westers Denken*, 1986
- ❖ Terhal, P.H.J.J.: *World Inequality and evolutionary convergence. A confrontation of the theory of Pierre Teilhard de Chardin with dualistic integration*, proefschrift Erasmusuniversiteit 1988.
- ❖ Wildiers, N.M.: *Het wereldbeeld van Pierre Teilhard de Chardin*, 1961

⁶ Hieraan zal in dit tijdschrift de komende tijd aandacht aan zal worden besteed, indien het aantal leden het voortbestaan van de TdC-vereniging rechtvaardigt.

- ❖ Zaehner, R.G.: *Evolution in religion. A study in Sri Aurobindo and Pierre Teilhard de Chardin*, 1971
- ❖ Zemen, Herbert: *Evolution des Rechts. Eine Vorstudie zu den Evolutionsprinzipien des Rechts auf anthropologischer Grundlage*, 1983
- ❖ Zhou Ming Zhen & Li Yan Xi-an: *Teilhard's contribution to science in China* (in: Leo Zonneveld *The desire to be human*), 1983
- ❖ Zonneveld, Leo & Muller, Robert: *The desire to be human. A global reconnaissance in an age of transformation, written in honour of Pierre TdC*, Mirananda Publishers bv, 1983.

Bijdragen aan de te vormen bibliotheek voor leden van de vereniging zijn uiteraard welkom (*redactie*)

SAMEN VERDER

*Ik ging mijn weg -
dat dacht ik toen -
goed voorbereid
met kaart, kompas
knapzak, geweer,
vermetel als ik was,
bepaalde ik mijn doel
van tijd tot tijd
mijn God,
wat wil je meer.*

*Ik liet me gaan -
vermoed ik nu -
verslingerd als ik was
in ruimte, baan;
ik zak, ging op en neer,
gedreven door kompas
en viel ook op mijn smoel
van tijd tot tijd.
Mijn God,
ik wilde meer.*

*Ik draai mijn baan -
dat is te zien -
niet rond op eigen kracht,*

*gestuurd, soms van de kaart,
door mijn trawant steeds weer
op koers gebracht
vereend op het gevoel
van tijd tot tijd.
Mijn God,
Uw wil is heer.*

*Uit U kromt zich de lijn
waarlangs ik snel
alsof ik zelf zo wil
en die U tekent op 'n kaart
totdat in fractallijnenspel
Uw beeltenis ontstaat
als doel,
Uw eeuwig tijdverdrijf.
Tijd van Uw tijd, te zijn,
mijn God,
wat wil ik meer.*

Chris Dompelaar